

Posudek na rigorózní práci Mgr. Jitky Herlesové „Sympatie a nesympatie u žen a mužů“

Téma rigorózní práce vystihuje jeden ze současných trendů sociální psychologie, který usiluje o hlubší poznání toho, co probíhá v každodenních interakcích mezi lidmi. V těchto interakcích mají podstatnou roli emoce, které nejen provázejí, ale také spoluurčují chování během interakce. Dosud publikované studie se zabývaly spíše složitějšími sociálními emocemi, jako např. žárlivost, závist, láska apod. V literatuře však nenajdeme práce, které by se zabývaly rolí relativně jednoduchých a zcela běžných emocí, jako je sympatie či nesympatie, jež jedinec prožívá při setkání s jiným člověkem. Přitom je to jeden ze základních dojmů, který vzniká zejména při setkání s dosud neznámým člověkem. Autorka si navíc klade otázku, zda se liší prožívání sympaticky/nesympaticky působícího člověka v závislosti na pohlaví.

Teoretická část disertační práce je koncipována v duchu těchto myšlenek. Autorka se zabývá rolí emocí v interpersonálních vztazích, vyrovnává se s nesnadným úkolem (při nedostatku literatury) vymezit sympatii/nesympatii, a to s pomocí slovníkově uváděných významů i sporadických zmínek v psychologické literatuře. Shrnuje poznatky týkající se odlišností žen a mužů z pohledu psychologie. Zároveň zde vysvětluje podstatu prototypického a scénářového přístupu, které sama využívá v empirickém výzkumu. Tyto pasáže rigorózní práce považuji za zcela výjimečné s ohledem na to, že v česky psané literatuře (pokud je mi známo) v takové míře zevrubnosti a zasvěcenosti dosud uvedeny nebyly, přičemž v zahraničí představují nezanedbatelný metodologický proud v sociální psychologii.

Empirický výzkum si kladl za cíl zjistit, jak laická veřejnost prožívá setkání se sympaticky/nesympaticky působícím člověkem, jak se v této situaci chová a jaká je kognitivní reprezentace takto vnímaného člověka. Autorka zde navazuje na výsledky získané v diplomové práci s použitím prototypického a scénářového přístupu, přičemž hlavním záměrem bylo vyvážit jednotlivé skupiny pokusných osob z hlediska pohlaví. Nezměněna zůstal první etapa výzkumu, které se zúčastnilo 84 osob, a jejímž cílem bylo získat údaje pro druhou etapu. V poměrně složitém designu sestávajícím ze šesti skupin respondentů (celkem 515 osob) bylo záměrem druhé a třetí etapy výzkumu zjistit, zda a v čem se liší muži a ženy při prožívání setkání se sympaticky/nesympaticky působícím člověkem, jak se vůči němu chovají a koho považují za sympatického či nesympatického člověka. Rozdíly mezi muži a ženami byly testovány s pomocí Man-Whitneyho testu. Ukázalo se, že existují četné rozdíly

mezi muži a ženami, ale naopak je zajímavé, že jsou velmi blízké způsoby chování mužů i žen vůči sympatickému i nesympatickému člověku.

Rigorózní práce Mgr. Jitky Herlesové představuje kompaktní celek teorie a empirie. V teoretické části autorka prokazuje znalost zahraniční literatury, která referuje o použití stejného či blízkého metodologického postupu a jím dosažených výsledků. V empirické části osvědčila schopnost poměrně náročného sběru dat a jejich vyhodnocení ve složitém výzkumném designu. Závěry práce vyplňují dosavadní mezeru v oblasti role emocí v interpersonálních vztazích.

Závěr: Rigorózní práce Mgr. Jitky Herlesové splňuje všechny požadavky na ni kladené, a proto ji doporučuji k rigoróznímu řízení.

Praha, 19. 10. 2007

I. Slaměník